

การพัฒนารูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

The Development of Participatory Management Model of Eco-friendly Cotton Textile in the Lower Northern of Thailand

พัชรี ฉลาตธัญกิจ*
ขวัญมิ่ง คำประเสริฐ*
เกรียงไกร โพธิ์มณี*
สุภาภรณ์ พรหมฤๅษี*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย 2) พัฒนารูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนาผสมผสานระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือประธานและสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งสิ้น 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประธานและสมาชิกกลุ่ม จำนวน 156 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

- 1) กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของสตรีในหมู่บ้านตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาสร้างงาน สร้างรายได้และอาชีพ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ การดำเนินการผลิต ประกอบด้วยขั้นตอนของการจัดการวัตถุดิบ และขั้นตอนของการเตรียมเส้นด้าย การย้อมสี และการทอ สำหรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ได้แก่ ผ้าผืนสำเร็จรูปและผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่น ๆ เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า ผ้า màn ที่รองจาน และของที่ระลึก เป็นต้น
- 2) รูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการ

ภายในกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย และความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ปัจจัยหลัก ทั้ง 3 ประการมีรายละเอียดดังนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ การบริหารจัดการภายในกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย (1) สมาชิกกลุ่ม (2) เงินทุน (3) วัสดุอุปกรณ์ และ (4) บริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน (3) การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ และ (4) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเกิดขึ้น และความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ได้นำหลักเทคโนโลยีสะอาด 1A 3R 1T มาใช้ใน กระบวนการผลิต ได้แก่ การหลีกเลี่ยง (Avoid) ลดการใช้ที่ไม่จำเป็น (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) และการบำบัดและ ทำลายทิ้ง (Treat and Dispose)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ การจัดการแบบมีส่วนร่วม ผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

Abstract

The purposes of this research were to study: 1) the general conditions of eco-friendly participatory management of cotton textile groups in the lower northern of Thailand 2) developing an appropriate eco-friendly participatory management for the textile groups in the lower northern of Thailand. This research and development project used a mixed-method of quantitative and qualitative design, however; qualitative was the main method. Qualitative data was collected using in-depth interview of 12 key informants who were leaders and members of the textile groups and data was analyzed

using content analysis. Questionnaire was also used to collect quantitative data from leaders and members of the cotton textile groups (n = 156) and data was analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation.

It was found that

1) the eco-friendly cotton textile groups were formed by co-operation of women in the villages resulting from One Tambon One Product (OTOP) project which encouraged and promoted self-support by applications of local resources and local knowledge to create jobs and supplementary revenue. This production process of cotton textile included raw materials management, dyeing, and weaving. The handmade products included cloths, finished cloths, bags, curtains, plate naperies, and souvenirs.

2) The three main factors of eco-friendly participatory management of the cotton textile groups in the lower northern of Thailand included: firstly, the success of participatory management resulting from the group members, funding, materials and equipment, and management style. Secondly, the participation of the cotton textile members was participating in planning, operating, accessing and evaluating, and problem solving. Thirdly, the eco-friendly practices of the cotton textile groups applied in the production process included avoidance, reduction, reuse, recycle and treat and dispose (1A 3R 1T).

Keywords: Development Model, Participation Management, Eco-friendly Cotton Textile Groups

บทนำ

สิ่งแวดล้อมของโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมนุษย์ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคการผลิตสินค้าและการบริการรวมถึงการขนส่ง ซึ่งนับวันจะมีมากขึ้นตามความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวก่อให้เกิดมลพิษจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน (Global Warming) โดยส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพของมนุษย์ สิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยจึงให้ความสนใจกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ประเทศไทยได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ในส่วนยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการปรับกระบวนการผลิต การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 110-115) ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจโดยทั่วไป องค์กรต่าง ๆ ได้แก่ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์กรมควบคุมมลพิษของกรมการจัดการก๊าซเรือนกระจก กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ฯลฯ รวมถึงผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตระหนักถึงบทบาทของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะองค์กรต่าง ๆ ได้มีแนวคิดที่เห็นว่ามี ความจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตราสัญลักษณ์ต่าง ๆ จึงกำเนิดขึ้น เช่น ฉลากเขียว (Green Label) โดยคณะกรรมการนักธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมไทย ฉลากรักษ์โลก โดยสำนักงานพัฒนา

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์ โดยองค์การบริหารก๊าซเรือนกระจก สำหรับผลิตภัณฑ์ระดับชุมชนเครื่องหมายการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ตราสัญลักษณ์ G-Green Production โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตราสัญลักษณ์ ต่าง ๆ เหล่านี้ให้การรับรองสินค้าที่มีกระบวนการผลิต การใช้ตลอดจนถึงการทิ้งทำลายที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ภาคอุตสาหกรรมเป็นองค์การหนึ่ง ที่เห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมในปริมาณมาก ทั้งปัญหาอากาศเสีย น้ำเสีย และของเสียที่เป็นของแข็ง แต่ป้องกันได้ โดยยึดหลักการการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม “เทคโนโลยีสะอาด” อันประกอบด้วย การหลีกเลี่ยง (Avoid) ลดการใช้ที่ไม่จำเป็น (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) การบำบัดและการทำลายทิ้ง (Treatment and Dispose) หรือที่เรียกว่า 1A3R และ 1T (ขวัญชัย ลีเผ่าพันธุ์, 2553: 9) หลักการดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิตเพื่อช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ในการผลิตผ้าทอฝ้ายของชุมชนสามารถปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เน้นการลดมลพิษ ณ แหล่งกำเนิด หรือเทคโนโลยีสะอาดมาประยุกต์ใช้ ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งจะต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง จึงจะทำให้การจัดการการผลิตผ้าทอฝ้ายของชุมชนดำเนินไปสู่เป้าหมายของการมีส่วนร่วมช่วยลดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมได้ และนำไปสู่การได้รับการรับรองการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในลำดับต่อไป แต่ผลิตภัณฑ์ชุมชนยังขาดการจัดการในด้านสิ่งแวดล้อมและขาดความก้าวหน้าในด้านการรับรองผ่านเครื่องหมายการผลิตที่แสดงถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ยังไม่แพร่หลายในกลุ่มผู้ผลิต

ผลิตภัณฑ์ชุมชน แม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ก็ตาม ดังจะเห็นได้จากการดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทสิ่งทอขนาดเล็ก ตั้งแต่ ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน มีผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าร่วมโครงการ 652 แห่ง และผ่านเกณฑ์การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยได้รับตราสัญลักษณ์ G (Green Production) เพียง 226 แห่งเท่านั้น (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2557: 4) ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการผลิตผ้าทอฝ้ายของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยังไม่ได้รับการรับรองความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้ได้รับสัญลักษณ์ G เพิ่มมากขึ้นโดยเลือกศึกษาผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการจัดการที่อาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ให้ได้รับการรับรองความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อลดการใช้ทรัพยากร ลดการใช้พลังงาน ลดการเกิดของเสียและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งจะเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นกลไกทางการตลาดในการกระตุ้นให้ผู้ผลิตพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำไปใช้กับชุมชนท้องถิ่นอื่น ๆ ในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาขึ้นภายในชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ผลิตผ้า ทอฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบของการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) โดยวิธีผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ประธานและสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย จำนวน 12 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
- การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประธานและสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย จำนวน 177 คน มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 156 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จำแนกตามระเบียบวิจัยดังนี้
 - 3.1 เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
 - 3.2 เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire)
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จำแนกตามระเบียบวิจัยดังนี้
 - 4.1 เชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกประธานและสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย
 - 4.2 เชิงปริมาณ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังประธานและสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย
5. การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ จำแนกตามระเบียบวิจัยดังนี้
 - 5.1 เชิงคุณภาพ นำหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และสาระที่เกี่ยวข้องมาทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจัดกลุ่มข้อมูล

เรียบเรียงข้อมูล และจัดลำดับเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต การบริหารจัดการภายในกลุ่ม การมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของการผลิต และความเกี่ยวข้องของขั้นตอนการผลิตผ้าทอผ้าฝ้ายกับสิ่งแวดล้อม เพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis)

5.2 เชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวิจัยเชิงคุณภาพให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไป ประกอบด้วย ตำแหน่งในกลุ่ม การรับรองความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วยสัญลักษณ์ G ที่มาของเส้นฝ้ายที่ใช้ในการผลิตผ้าทอ การรู้จักเครื่องหมายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการภายในกลุ่มของผู้ผลิตผ้าทอผ้าฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ประกอบด้วย ด้านบุคลากร ด้านเงินทุน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการ

3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอผ้าฝ้ายในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการจัดการวัตถุดิบ การมีส่วนร่วมในการเตรียมเส้นด้าย ย้อมสีและการทอ และการมีส่วนร่วมในผลิตภัณฑ์ผ้าทอผ้าฝ้าย

4) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของผู้ผลิตผ้าทอผ้าฝ้ายในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ประกอบด้วย ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการวัตถุดิบ ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้านการเตรียมเส้นด้าย ย้อมสี และการทอ และความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอผ้าฝ้าย

5.3 สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอผ้าฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยได้รับการพัฒนาขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และได้รับการยอมรับด้านการจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พิจารณาประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลของการศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอผ้าฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย พบว่า กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอผ้าฝ้ายเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของสตรีในหมู่บ้านเพื่อร่วมกันผลิตผ้าทอและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าทอจำหน่ายให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น ชุมชนภายนอกและนักท่องเที่ยว โดยนำมาเป็นอาชีพเสริม ขั้นตอนการผลิตประกอบด้วย การจัดการวัตถุดิบ การเตรียมเส้นด้าย การย้อมสี และการทอ ซึ่งให้ผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอผ้าฝ้าย วัตถุดิบหลักที่สำคัญคือฝ้ายเส้นฝ้ายที่ทอในปัจจุบันส่วนใหญ่กลุ่มผู้ผลิตไม่ได้ปลูกเอง แต่จะซื้อสำเร็จรูป ซึ่งมีทั้งเส้นด้ายที่ย้อมสีสำเร็จและเส้นด้ายที่ต้องนำมาย้อมสีเอง สีที่นำมาใช้ย้อมมีทั้งสีธรรมชาติและสีเคมี โดยสีธรรมชาติถูกนำมาย้อมเส้นฝ้ายมากที่สุด กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอผ้าฝ้ายรู้จักเครื่องหมายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสัญลักษณ์ G (Green Production) มากกว่าเครื่องหมายที่แสดงถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ โดยรับรู้จากหน่วยงานของรัฐ การได้รับการรับรองด้วยเครื่องหมายที่แสดงถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วยสัญลักษณ์ G ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอผ้าฝ้ายพบว่า ได้รับการรับรองแล้วร้อยละ 25 ยังไม่ได้รับการรับรองร้อยละ 71.15 และ

อยู่ระหว่างการขอรับรองร้อยละ 3.85

2. ผลการศึกษารูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ประกอบด้วยหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ ด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย และด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย

2.1 ด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่มของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย พบว่า การบริหารจัดการภายในกลุ่มจะประสบความสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับผู้นำและสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเต็มใจและภาคภูมิใจ รวมทั้งร่วมกันรับผิดชอบงานของกลุ่มอย่างจริงจัง สิ่งสำคัญของกลุ่ม คือ มีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้าน มีโครงสร้างชัดเจน ผู้นำมีความสามารถ มีความพร้อมทางด้านกีฬาและจักรสำหรับเย็บผ้า แต่การมีความพร้อมทางด้านเตาประหยัดพลังงานและระบบบำบัดน้ำเสีย การมีจำนวนคนในกลุ่มที่เพียงพอต่อการผลิต และการมีเงินทุนหมุนเวียนต่อการดำเนินงานของกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย พบว่า กลุ่มผู้ผลิตมีส่วนร่วมในการวางแผน การลงมือปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบ และแก้ไขในแต่ละขั้นตอนของการผลิต ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการจัดการวัตถุดิบ พบว่า กลุ่มผู้ผลิตมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณสมบัติของเส้นด้ายและสีที่ใช้ในการย้อม ร่วมตรวจสอบคุณภาพของเส้นด้าย ร่วมวางแผนจัดหาเส้นด้าย และร่วมตัดสินใจเลือกแหล่งซื้อเส้นด้ายอยู่ในระดับมาก สำหรับการบันทึกปริมาณที่ซื้อและแหล่งที่ซื้อเส้นด้าย กลุ่มผู้ผลิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งบางกลุ่มให้ความสำคัญด้วยการจดบันทึกไว้ทุกครั้ง แต่บางกลุ่มทำการจดบ้างไม่จดบ้าง

การมีส่วนร่วมในการเตรียมเส้นด้าย ย้อมสี และการทอ พบว่า กลุ่มผู้ผลิตให้ความสำคัญกับการ

เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนการผลิตผ้าทอ ตั้งแต่การเตรียมเส้นด้าย การย้อมสี จนถึง การทอเป็นลวดลาย อีกทั้งร่วมกันหลีกเลี่ยงสารช่วยย้อมที่เป็นอันตราย สำหรับการเลือกวิธีการใช้น้ำจากน้ำล้นเป็นการใช้อ่างซีเมนต์เพื่อประหยัดน้ำ และการตัดสินใจเลือกใช้ระบบบำบัดน้ำเสียของกลุ่ม ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

การมีส่วนร่วมในผลิตภัณฑ์ผ้าทอฝ้าย พบว่า สมาชิกในกลุ่มร่วมกันผลิตผ้าทอให้เสร็จภายในระยะเวลาและปริมาณที่กำหนด นอกจากนี้ยังร่วมกันกำหนดคุณลักษณะของผ้าทอให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าในปัจจุบันที่นิยมสินค้าที่ผลิตจากธรรมชาติ อีกทั้งยังร่วมวางแผนการผลิตให้ทันกับความต้องการของลูกค้า ร่วมเสนอแนวทางแก้ไขเมื่อผ้าทอไม่ได้มาตรฐาน และร่วมติดตามตรวจสอบคุณภาพของผ้าทอให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกชิ้น

2.3 ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่มีความสอดคล้องกับหลักการเทคโนโลยีสะอาดในแต่ละขั้นตอนของการผลิต มีดังนี้

ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการวัตถุดิบ พบว่า กลุ่มผู้ผลิตให้ความสำคัญกับการเลือกเส้นด้ายจากธรรมชาติเป็นวัตถุดิบในการทอผ้า และเลือกใช้สีธรรมชาติแทนสีเคมี กลุ่มจะเลือกซื้อเส้นด้ายย้อมสีสำเร็จจากผู้ผลิตที่มีใบรับรองการใช้สีที่ปลอดภัย นอกจากนี้ยังเลือกใช้สีและเส้นด้ายที่มีคุณภาพ เพื่อลดปริมาณของเสียในขั้นตอนของการทำความสะอาดวัตถุดิบ โดยให้ความสำคัญกับการจดบันทึกข้อมูลวัตถุดิบ เช่น ปริมาณที่ซื้อและแหล่งที่ซื้อเป็นลำดับสุดท้าย

ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้านการเตรียมเส้นด้าย การย้อมสี และการทอ พบว่า กลุ่มผู้ผลิตใช้วัสดุอุปกรณ์ทอผ้าด้วยมือทั้งหมด และทำการย้อมเส้นด้ายด้วยสีธรรมชาติหรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีการใช้น้ำซ้ำและน้ำหมุนเวียนในกระบวนการย้อม กลุ่มที่ทำการย้อมเป็นประจำจะใช้เตาประหยัดพลังงาน

สำหรับการบันทึกข้อมูลการย่อม การใช้ปริมาณเส้นด้าย การมีแผนปรับปรุงการผลิตตามแนวทางเทคโนโลยีสะอาดหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางเป็นลำดับสุดท้าย

ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอฝ้าย พบว่า กลุ่มผู้ผลิตใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ ซึ่งผ่านกระบวนการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้ใช้ คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ผ้าทอฝ้าย จึงเป็นที่ต้องการของลูกค้ายุคใหม่ที่ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอฝ้ายของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษามีประเด็นสำคัญในการนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย พบว่า กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของสตรีในหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันผลิตผ้าทอและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าทอจำหน่ายให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น ชุมชนภายนอก และนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว โดยนำมาเป็นอาชีพเสริม สอดคล้องกับการศึกษาของ ชงชัย พาบุ (2552: 217) ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ พบว่า การรวมกลุ่มของสมาชิกมีเป้าหมายเดียวกัน มีความต้องการเหมือนกัน มีได้ดำเนินธุรกิจเพื่อหวังผลกำไรเหมือน การจัดการธุรกิจสมัยใหม่ แต่เป็นธุรกิจของชุมชน สร้างเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ภายใต้วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของชุมชน

สำหรับการผลิตผ้าทอของชุมชน ฝ้าย เป็นวัตถุดิบหลักที่นำมาใช้ในการผลิต ซึ่งส่วนใหญ่

แล้วกลุ่มผู้ผลิตไม่ได้ปลูกเอง แต่จะซื้อสำเร็จรูปจากท้องตลาด เพื่อลดขั้นตอนการผลิตลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิภาวี กฤษณะภุมิต (2553: 98) ทำการวิจัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถักทอโอทอปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ศึกษาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน : การเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่น พบว่า กลุ่มที่ทอผ้าฝ้ายไม่นิยมปลูกฝ้ายเพราะไม่มีพื้นที่ปลูก อีกทั้งกระบวนการในการเพาะปลูกค่อนข้างยุ่งยากและใช้เวลา ซึ่งทำให้ส่งผลต่อการนำฝ้ายมาเป็นวัตถุดิบในการทอได้ทันต่อความต้องการของตลาด ดังนั้นการซื้อหาฝ้ายจากตลาดจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด

2. รูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

2.1 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการภายในกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคลากรหรือสมาชิกกลุ่ม 2) ปัจจัยด้านเงินทุน 3) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ 4) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยทั้ง 4 ประการดังกล่าว เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปด้วยความราบรื่นและประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมุกมณี มีโชคชอุสกูล (2555: 36) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการนั้นจะต้องนำทรัพยากรในการจัดการ (Management Resources) อันได้แก่ 4M's ซึ่งประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) เครื่องจักร (Machine) หรือวัตถุดิบ (Material) และวิธีการจัดการ (Management) เข้าสู่ขั้นตอนของการนำหลักการวางแผน การจัดองค์การ การขึ้นนำ และการควบคุม มาดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ

ปัจจัยด้านเงินทุน กลุ่มมีการระดมเงินทุนจากสมาชิกกลุ่ม แต่ยังไม่เพียงพอ แม้จะได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ การขาด

เงินทุนหมุนเวียน ทำให้กลุ่มไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องอาศัยการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิไล เลิศพงศ์พิรุฬห์ (2554: 7) ได้ศึกษาถึงความต้องการทางการเงินและแหล่งเงินทุนในการดำเนินธุรกิจผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายทอมือกรณีศึกษา : กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มผู้ผลิตไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและขาดความรู้ในการขอกู้ยืมเงิน อีกทั้งต้องการได้รับความรู้ทางการเงินเพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการประกอบการกู้ยืม

สำหรับปัจจัยด้านการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ผู้นำกลุ่มมีหน้าที่สำคัญในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ตัดสินใจและควบคุมการดำเนินงานทั้งหมดของกลุ่ม ให้ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้นำกลุ่มจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ รู้หลักของการจัดการและกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอนิวัช แก้วจันทร์ (2556: 20) ได้กล่าวว่า การจัดการเป็นกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้การวางแผน การจัดองค์การ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การนำ และการควบคุม รวมถึงการประสานการทำงานทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้นำกลุ่มต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความสามารถและประสานงานได้ดี เป็นผู้ให้ความร่วมมือและเอาใจใส่สมาชิกในกลุ่ม และเป็นผู้ที่ดำเนินงานด้วยความโปร่งใส จึงจะเป็นที่ไว้วางใจของสมาชิก

2.2 การมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย จากการศึกษพบว่า การดำเนินการผลิตของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม โดยร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามตรวจสอบ และร่วมแก้ไขเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ในทุกขั้นตอนการผลิต ทั้งขั้นตอนของการจัดการวัตถุดิบ ขั้นตอนของการเตรียมเส้นด้าย การย้อมสี และการทอ รวมถึงการมี

ส่วนร่วมวางแผน ปฏิบัติ ติดตามตรวจสอบและแก้ไขผลิตภัณฑ์ผ้าทอฝ้ายสำเร็จรูปที่ได้ผ่านกระบวนการผลิต ทั้งสองขั้นตอนดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพิรุฬห์ บุญยรัตพันธ์ และคณะ (2552: 33) ที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ว่า 1) ร่วมคิด (P-plan) หมายถึง การร่วมคิดวิเคราะห์ ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจ 2) ร่วมทำ (D-do) หมายถึง การร่วมลงทุนร่วมทำ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลการดำเนินงาน 3) ร่วมทวน (C-check) และร่วมติดตามประเมินผล (A-act) หมายถึง การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมชำระรักษาไว้ให้ยั่งยืน การให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม จะทำให้สมาชิกได้รับรู้ขั้นตอนต่าง ๆ ทุกขั้นตอน เพราะได้ร่วมใช้ความคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมวางแผน ในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นการสนับสนุนความคิดริเริ่มของสมาชิก ทำให้ความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มได้รับการตอบสนอง และเกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรศักดิ์ ไสยวิจิตร (2552: 61) ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพทอผ้าตำบลลำชี อำเภอฮ้างชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม และมีส่วนร่วมในการดูแลคุณภาพผลิตภัณฑ์ การติดตามตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยลดเวลาในการนำกลับไปแก้ไขใหม่ กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายจึงต้องดูแลใส่ใจทุกขั้นตอนของการผลิต

2.3 ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย พบว่า วิธีปฏิบัติที่แสดงถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ยึดหลักเทคโนโลยีสะอาด 1A 3R 1T ได้แก่ การหลีกเลี่ยง (Avoid) ลดการใช้ที่ไม่จำเป็น (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) และการบำบัดและทำลายทิ้ง (Treat and Dispose) ที่เน้นการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และลดมลพิษที่เป็นแหล่งกำเนิด โดยกลุ่มผู้ผลิต

เลือกใช้สีและเส้นฝ้ายที่มีคุณภาพเพื่อลดปริมาณของเสียในขั้นตอนการทำความสะอาดวัตถุดิบ และใช้สีเคมีในกระบวนการย้อมน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเสาวลักษณ์ ใจชาฤทธิ์ (2555: 74) ได้ศึกษาผลกระทบของการจัดการเทคโนโลยีสะอาดที่มีผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจสิ่งทอไทย โดยผู้บริหารสิ่งทอให้ความสำคัญกับการลดของเสีย ด้วยการกำหนดขั้นตอนการผลิตให้ชัดเจน ตระหนักถึงการเลือกใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งปนเปื้อน และตระหนักถึงการลดการใช้สารเคมีอันตรายที่มีผลต่อการผลิต และการทำลายหลังการใช้งาน ส่วนด้านการนำกลับมาใช้ซ้ำ มุ่งเน้นให้มีการนำของเสียไปผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ได้ อีกนอกจากนี้ การใช้สีในกระบวนการย้อมน้อยที่สุด ยังสอดคล้องกับการศึกษาของสิริประภา แพงคำแหง (2553 : 35) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การลดปริมาณสีย้อมผ้าไหมโดยการประยุกต์ใช้หลักการเทคโนโลยีสะอาดสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอขนาดเล็ก ซึ่งได้เสนอให้ผู้ผลิตลดปริมาณการใช้สีย้อมไหมลง และแนะนำให้ใช้ปริมาณวัสดุต่าง ๆ เช่น พลังงาน น้ำ และสารเคมีอย่างเหมาะสม โดยมีการวัดปริมาณ จั๋วเวลา และซึ่งดวงน้ำหนัก เพื่อลดการสิ้นเปลืองและสูญเสียทรัพยากรตามหลักการเทคโนโลยีสะอาด

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนทั่วทุกพื้นที่

เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายมีแนวทางปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสร้างความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้กับกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย โดยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

2. กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอควรมีการรวมตัวกันสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้แก่กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอฝ้าย ในการขอกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนรัฐบาล เพื่อนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการจัดซื้อวัตถุดิบของกลุ่ม

4. ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่สนใจและเห็นคุณค่าการผลิตผ้าทอฝ้าย ที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ให้เกิดความตระหนัก ความภูมิใจและรักษาไว้ไม่ให้สูญหายไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมกับกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอไหม เพื่อสนับสนุนรูปแบบให้มีความชัดเจนมากขึ้น
2. ควรมีการนำรูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้ผลิตผ้าทอฝ้ายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ที่ศึกษาขึ้นไปทดลองในพื้นที่อื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน. (2557). **คู่มือส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมประเภทสิ่งทอขนาดเล็ก**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- ขวัญชัย ใฝ่พันธ์. (2553). **การเก็บกลับคืนทรัพยากรและการนำกลับมาใช้ใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ธงชัย พาบุ. (2552). **การจัดการความธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระศักดิ์ ไสยวิจิตร. (2552). **การบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพทอผ้าตำบลลำชี อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดกาฬสินธุ์**. รายงานการศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาศิลปการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มุกมณี มีโชคชูสกุล (มณีบุษราคัม อยู่สะอาด). (2555). **หลักการจัดการ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- พิมลพร วัฒนเทพินทร์. (2553). **ศึกษาร่วมกันในการกระบวนการผลิตผ้าผืนของชุมชนมอญ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พีรธร บุญยรัตพันธ์, บุญส่ง กวยเงิน และพัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย. (2552). **กระบวนการทำงานในชุมชนแบบมีส่วนร่วม : สถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิไล เลิศพงศ์พิรุฬห์. (2553). **ความต้องการทางการเงินและแหล่งเงินทุนในการดำเนินธุรกิจผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา : กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดลำพูน**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วิภาวี กฤษณะภุติ. (2553). **โครงการวิจัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถักทอ โอท็อปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน : การเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่น**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สิริประภา แพงคำแหง. (2553). **การลดปริมาณสีย้อมผ้าไหมโดยการประยุกต์ใช้หลักการเทคโนโลยีสะอาดสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอขนาดเล็ก**. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เสาวลักษณ์ โงะชาติ. (2555). **ผลกระทบของการจัดการเทคโนโลยีสะอาดที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจสิ่งทอในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2556). **หลักการจัดการ**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.